

A környezetvédelmi termékdíjat érintő törvényi változások

Az Országgyűlés 2008. november 10-én elfogadta a környezetvédelmi termékdíjról, továbbá egyes termékek környezetvédelmi termékdíjáról szóló 1995. évi LVI. törvény (a továbbiakban: Kt.) módosítását tartalmazó törvénytervezetet, mely 2008. november 15-én a Magyar Közlöny 161. számában, a 2008. évi LXXIX. törvénnyel került kihirdetésre. Az új Kt. 2009. január 1-jén lép hatályba. A módosítás elsődleges indokaként az EK Bizottság Magyar Köztársaság ellen indított szabálytalansági eljárása szolgált, mely elsősorban azt vizsgálta, hogy a Kt. hatálya alá tartozó kereskedelmi csomagolás termékkör esetében a törvény egyes rendelkezései diszkriminatív szabályozásnak tekinthetőek-e. A Bizottság megállapította, hogy a kereskedelmi csomagoláson belül az italtermékekre vonatkozó szabályok különösen az italtermékek szerinti megkülönböztetés, valamint az egyes italtermékek tekintetében az újrátöltési arányok különbözőségéből adódó eltérő mentességi lehetőségek hátrányos megkülönböztetésre adnak alapot, így a szabályozás módosítása elkerülhetetlenné vált.

A törvény módosítás során a legmarkánsabb változások a kereskedelmi csomagolás termékkört érintik. Megszűnik az italtermékek fajtáján alapuló megkülönböztetés, a díjtételek egységessé válnak, a termékdíj mértéke a „H” díjtétel esetében kizárólag a csomagolás formájától és az esetleges mentesség mértékétől függ, míg a többi díjtétel minden kereskedelmi csomagolás alá tartozó termék esetében valóban egységes. Megmarad a gyártói és továbbforgalmazó kötelezettség, azonban azok a jövőben „H” és „E₁” (korábban „H” és „Ú”), valamint „E₂” (korábban „k”) elnevezést kapnak. Lényeges, hogy a gyártói és a továbbforgalmazói E díjtétel eltérő mértékű lesz. A gyártónak, amennyiben közvetlenül a fogyasztó számára is értékesít, a továbbforgalmazói kötelezettséget is teljesíteni kell.

Megváltozik az „E₁” termékdíj fizetési alóli mentesülés is, miszerint egységesen 75 000 darab csomagolási egység után nem kell megfizetni azt. A továbbforgalmazó vevői kötelezettség, „E₂” esetében a törvény személyi hatálya alól továbbra is kikerül a kiskereskedő, amennyiben a következő együttes feltételeknek eleget tesz: nem rendelkezik 50 m²-nél nagyobb üzlethelyiséggel (megszűnik a város és falu megkülönböztetése), és az italtermékek csomagolása nem haladja meg az évi 75 000 darabot. Lényeges kitétel, hogy kizárólag a fogyasztó számára történő közvetlen értékesítés során lehet figyelembe venni ezt a szabályt. Ez a két mentesülési lehetőség a Kt. új 12. § (10) bekezdése, valamint 12/A. §-a alapján ún. csekély összegű támogatásnak minősül, melyről a későbbiekben lesz szó.

Fentiek mellett a jogalkotó vámtarifaszámos bontásban adta meg a kereskedelmi csomagolás alá tartozó valamennyi terméket (italtermékek és műanyag bevásárló reklám táska is), mely a jogalkalmazó hatóságok és ügyfelek szempontjából is egyszerűbb. A jövőben nem okoz problémát, hogy a forrásvíz vagy az energiatartalva vajon a kereskedelmi csomagolás hatálya alá tartozik-e. Fontos, hogy a jövőben a pezsgő és a 12 %-nál magasabb gyümölcs, illetve zöldség tartalmú italok is a kereskedelmi csomagolás termékkörbe tartoznak (ld.: 2009, 2202 és 2204 vámtarifaszámú termékek). Lényeges változás továbbá, hogy a jövőben a műanyag bevásárló reklám táska esetében nem csak „H”, hanem „E₁” díjtétellel is számolni kell.

A Kt. új 5/E. §-a bevezeti a levonás jogintézményét a kereskedelmi csomagolás „E₁” és „E₂” díjtétele esetében. A kötelezett a megfizetendő termékdíjből a rá vonatkozó bevallási gyakoriságnak megfelelően levonhatja az újrahasználatos csomagolás esetében a termékdíj tétel 100 %-át, amennyiben igazolni tudja az újrahasználatos csomagolás visszavételét és újrahasználatát. A továbbforgalmazó esetében azt kell igazolni, hogy a „H” és E₁” díjtétel megfizetésére köteles gazdálkodónak a csomagolás átadásra került. A levonás másik esete a

nem újrahasználható csomagolásokat érinti, miszerint amennyiben igazolható, hogy a nem újrahasználható csomagolás hasznosításra átadásra, illetve hasznosításra került, a megfizetendő termékdíj 85 %-a levonható. Ez utóbbi esetben elviekben a hasznosítást koordináló szervezet is élhet a levonás jogával, azonban általában a koordinálók olyan mértékű hasznosítást valósítanak meg, hogy termékdíj fizetési kötelezettségük az átvállalásból eredően ne keletkezzen. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a kötelezett az újrahasználható csomagolásra mindaddig nem fizet, amíg azt igazoltan forgatja, és amikor a csomagolás kikerül a forgásból, hasznosításra történő igazolt átadás, illetve igazolt hasznosítás esetében 15 %-ot kell fizetnie, hiszen a 85 % levonható.

A Kt. jelenleg hatályos 2. § (2) bekezdése alapján bérgyártás esetén a bérgyártó a termékdíj fizetésre kötelezett, akitől az ő első vevője, azaz a bérgyártató azt átvállalhatja. Az új 2. § (1) bekezdése alapján a kötelezettség megfordul, miszerint bérgyártás esetén a korábbi szabályoktól eltérően a bérgyártató, vagyis a megrendelő a kötelezett, azzal, hogy a törvény lehetőséget biztosít a bérgyártónak (bérgyártást elvégzőnek) a termékdíj fizetési kötelezettség átvállalására. A jogalkotó a törvénymódosítással régóta fennálló jogértelmezési problémát orvosol, amikor a 20. § ny) pontjában megadja a bérgyártás definícióját is. Bérgyártásnak kell tekinteni, ha a bérgyártató ellenszolgáltatás nélkül biztosítja a bérgyártás elvégzéséhez szükséges alapanyagokat, félkész anyagokat, és a bérgyártást elvégző a termék előállítását ellenszolgáltatás fejében végzi. A bérgyártás említett fogalmába csak az fér bele, ha a bérgyártó csak magát a bérgyártást végzi, de az ő oldaláról hozzáadott anyag nem kerül fel. Tipikus példa a bérpalackozás, bércomagolás, ha csak magát a csomagolási tevékenységet végzi a bérgyártó, és kizárólag szolgáltatásról állítja ki a számlát. Az az eset, amikor a bérgyártás során a bérgyártó nem csak szolgáltatást végez, pl.: ő adja a palackot is, már nem tekinthető bérgyártásnak.

Nem csak a bérgyártás esetén változnak az átvállalási szabályok. A jogalkotó az új 2/A. §-ban az eddigieknél átláthatóbb rendszerben határozza meg az átvállalási lehetőségeket, azonban továbbra is alapvetően két módon lehet a termékdíj fizetési kötelezettséget átvállalni. A számlán történő átvállalás intézménye lényegében nem változik, továbbra is a csomagolóeszközt gyártó vagy forgalmazó belföldi vállalkozó, valamint a belföldi előállítású egyéb közlejtő termék esetén az első belföldi forgalomba hozó vállalkozó át a kötelezettséget. A továbbforgalmazói kötelezettség számlán történő átvállalására továbbra sem kerülhet sor.

A szerződéssel történő átvállalás esetében azonban a bérgyártást leszámítva két új lehetőséget is találhatunk. Egyrészt az export célú átvállalásnál – megtartva a 100 %-ban export célú átvállalás jogintézményét – a jogalkotó egy rugalmasabb átvállalási lehetőséget is biztosít, miszerint akkor is átvállalható a kötelezettség, ha az átvállaló nem a teljes átvállalt mennyiséget, csak annak legalább 60 %-át exportálja. Ez a szabály minden olyan többségében exportra termelő gazdálkodónak kedvező lesz, aki eddig csak azért nem tudott élni az export átvállalás lehetőségével, mert az érintett termékdíjköteles termék mennyiségének egy előre meg nem határozható része belföldön került értékesítésre, mely esetben a környezetvédelmi termékdíjmentesség, a termékdíj visszaigénylésének és átvállalásának, valamint a használt gumiabroncs behozatalának feltételeiről szóló 53/2003. (IV. 11.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) 14. § (10) bekezdése alapján a belföldön forgalomba hozott termékdíj köteles termékek után a termékdíjat a jegybanki alapkamat kétszeres összegével növelt mértékben kell megfizetni, azaz ezt a magatartást a jogalkotó nem kívánatosnak ítélte.

További új lehetőségként jelentkezik a kereskedelmi csomagolás esetében a továbbforgalmazó vevői („E₂”, korábbi „k”) díjfizetési kötelezettség átvállalása. Ez esetben nem a gyártó, hanem a továbbforgalmazó első vevője vállalhatja át a továbbforgalmazói kötelezettséget abban az esetben, ha a továbbforgalmazó az első belföldi forgalomba hozótól,

illetve importálótól is átvállalta a kötelezettséget. Ebben az esetben lényegében a teljes kötelezeti lánc eltolására kerül sor. Természetesen a részletes szabályokat, mind a számlán, mind a szerződéssel történő átvállalás esetében a szintén módosítás alatt lévő végrehajtási rendeletekben találhatjuk majd meg.

A törvény módosítás új jogintézményt vezet be a kötelezettség keletkezése időpontja vonatkozásában. A kötelezett a jövőben dönthet úgy, hogy a beszerzéskor fizeti meg a termékdíjat. Ehhez a tárgyévet megelőző év december 20-áig nyilatkoznia kell a vámhatóság felé, majd december 31-ei állapotnak megfelelően a közösségi beszerzésből származó termékdíjköteles termékekről és a belföldi előállítású termék esetében a csomagolási összetevőről készletfelvételt kell csinálnia, és valamennyi termékdíjköteles termékre (előre) meg kell fizetnie a tárgyévi díjtételekkel számolt termékdíjat tárgyév január 20-áig. Fontos szabály hogy nem lehet részben beszerzéskor, részben forgalomba hozatal után fizetni, valamint, hogy a kötelezett a tárgyévben a termékdíjfizetési kötelezettség időpontját nem változtathatja meg. Értelemszerűen import esetében a beszerzési megfizetés lehetőségét nem lehet választani. A szabály kedvező ugyan nagyon sok gazdálkodó tekintetében, de mivel a törvény csak 2009. január 1-jén lép hatályba, ezért a fizetési kötelezettséget beszerzéskor teljesíteni jogszerűen legkorábban, 2010-ben lehet.

Apró, de fontos változás, hogy 2009-től ismét van éves bevallási lehetőség, és a kötelezett az újrhasználható csomagolásra vonatkozó bevallási kötelezettségét is csak évente köteles teljesíteni, azaz a havi és negyedéves bevalló is csak évente számol el a bejelentett újrhasználható csomagolás forgatásával.

A Kt. új 12. § (10) bekezdése, valamint 12/A. §-a egyértelműen rögzíti, hogy a kereskedelmi csomagolások E₁ és „E₂” termékdíjtételének megfizetése alól biztosított mentesülési lehetőségek olyan csekély összegű (de minimis) támogatásnak minősülnek, melyek az 1998/2006/EK rendelet hatálya alá tartoznak. A támogatás a termékdíj vonatkozásában adókedvezmény formájában realizálódik. A hivatkozott 12/A. § (1) és (2) bekezdése rögzíti, hogy a kedvezményezett évente legfeljebb 65 000 euronak, de a támogatás odaítélésének évében, valamint az azt megelőző két pénzügyi évben mindösszesen 200 000 euronak megfelelő forintösszegű támogatást vehet igénybe, melyről az adott kedvezményezettnek nyilatkoznia kell. Nyilatkozatot kell adni továbbá arról is, hogy a vállalkozás nem minősül „nehéz helyzetben lévő vállalkozásnak”, melyek esetében a nyújtott támogatások nem tartoznak az EK rendelet hatálya alá, azaz azok nem tekinthetők csekély összegű támogatásnak. Az (5) bekezdés szerint a vámhatóságnak kell arra vonatkozóan tájékoztatást adni, hogy milyen összegű adókedvezményre / támogatásra jogosult a gazdálkodó. A hivatkozott EK rendelet azt is tartalmazza, hogy a tájékoztatásnak előzetesen, írásban kell megvalósulnia, rendelkezik továbbá arról is, hogy a támogatás odaítélésének feltétele, hogy a kedvezményezett a tájékoztatásra a fenti adattartalommal nyilatkozzon. Amennyiben az érintett gazdálkodó a tájékoztató ellenére nem nyilatkozik, arra nem válaszol, úgy még akkor sem veheti igénybe a Kt-ban biztosított adókedvezményt, ha egyébként az általa igénybe vett csekély összegű támogatások támogatástartalma nem éri el a meghatározott küszöbértékeket, vagy esetleg egyáltalán nem is vett támogatást igénybe. Ebben az esetben a törvény szerinti négyzetméter és darabalapú feltételnek megfelelő, a meghatározott értékeket el nem érő gazdálkodó is kötelezettnek minősül. Az EK rendelet a tagállamok kötelezettségévé teszi annak vizsgálatát, hogy a gazdálkodónak nyújtott összes támogatástartalom nem lépte át az ott meghatározott küszöbértékeket.

A fentiekben részletesen ismertetett törvénymódosítással azonban a környezetvédelmi termékdíjat érintő jogalkotási folyamat nem zárult le. A napokban került sor a Korm. rendelet, valamint a Kt. végrehajtásáról szóló 10/1995. (IX. 28.) KTM rendelet módosítási javaslatának közigazgatási egyeztetés kertében történő véleményezésére, azonban azok jelen tájékoztató megírásakor még nem kerültek aláírásra és kihirdetésre. Figyelemmel arra, hogy mind a jelenleg hatályos, mind a 2009. január 1-jétől alkalmazandó szabályozás a piaci szereplők egy része szerint – elsősorban amiatt, hogy a termékdíjas szabályok túlzott mértékű adminisztrációt tesznek kötelezővé, mely nem áll arányban sem a termékdíj bevételek nagyságával, sem az elérendő környezetvédelmi céllal – elfogadhatatlan, a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium a jövőre nézve lehetőséget kívánt biztosítani arra, hogy új jogalkotási folyamat vegye kezdetét. Ennek érdekében a szakmai érdekképviselők, a termékpályák reprezentáns képviselői, a hatóságok és a zöld szervezetek bevonásával 22 tagú munkabizottság megalakítására került sor, melynek célja áttekinteni a jelenlegi szabályozást, és a már elért környezetvédelmi eredmények, és termékíj bevételek szem előtt tartása mellett olyan új termékíj, esetleg „ökoadó” javaslat kidolgozása, és jövő év májusáig a Kormány elé terjesztése, mely csökkenti az adminisztrációt és kiküszöböli a jelenlegi működésbeli hibákat.

Tekintettel egyrészt arra, hogy a Korm. rendelet és KTM rendelet tervezete új kötelezetti és vámhatósági részfeladatokat is tartalmaz, valamint arra, hogy a termékíj szabályokat csak komplex módon lehet értelmezni, a törvényben bekövetkezett változások ismertetésén túl elengedhetetlen a végrehajtási rendeletekről való tájékoztatás is, melyre azonban csak a későbbiekben kerülhet sor. A vámhatóság a hivatkozott rendelet módosítások tervezete alapján megkezdte a 2009. évre való felkészülést, többek között folyamatban van az új kötelező adattartalomnak megfelelő – először 2009. februárjában alkalmazandó – formanyomtatványok elkészítése, melyek lehetőség szerint még ez év végén, de legkésőbb január hónap első felében a vámhatóság honlapján közzétételre kerülnek.

VPOP Vámigazgatósága